

Igar épített öröksége

Fejér megye déli határánál, a Bozót-patak mentén elterülő, egyutcás település egy kisebb mellékkutatóval. Szalagtelkei fésűs beépítésűek. • A kora középkorban a település a besenyők szállásterületéhez tartozott. Nevének első írásos említése 1324-ből származik, Igar alakban. Területén a középkorban 3 önálló falu volt: Igar, Vám és Dád. A XIII-XVI. századi falu (Faluhelyi-dűlő) templomának romjai a XIX. században még látszottak. A 15 éves háború idején elpusztult, a török földesúr a szerb parasztnak engedte át a határ használatát; utóbb sváb parasztnak telepedtek le. A XVIII. század közepén újratelepült. 1699-től a Toldi, majd a Meszlényi család, 1750-től a Majláthok és a Hrabovszkyak, 1770 körül a Vörösök, 1856-tól a Rudnyánszkyak és a Semseyek birtokolták. Külterülete, Vámpusztá a középkorban Vám néven önálló falu volt. Első írásos említése 1397-ből való. A török időkben, egy 1571-es összeírás szerint lakott hely volt, a későbbiek során azonban elpusztult, pusztává vált. Területén bronzkori földvár (Galástya) nyomait fedezték fel.

ENTZ – SISA 1998 (84.), TAK 2017 (5-6.), VIRÁG 2005 (75.)

Református templom

A főút/országút mentén szabadon álló egyhajós, téglány alaprajzú, homlokzati tornyos klasszicista templom. Épült 1832-ben. 1973-74-ben renoválták. • Főhomlokzatán egyenes záródású kapu helyezkedik el, fölötte lunettával, egyenes vonalú oromzáró falain egy-egy kővázával. Tornya órapárkányos, összetett sisakú. Az oldalhomlokzatokon 3-3 lunetta látható. Az egyhajós belső tér 3 szakaszos, csehsüvegboltozatos, hevederes-párkányfejezetes kialakítással. A torony alatt bejárati csarnokot alakítottak ki, a hajó két végén egy-egy falazott karzat húzódik. A bejárat felőlin orgona áll neoreneszánsz orgonaházzal. Fa szószéke és padjai a XIX. század közepéről származnak.

ENTZ – SISA 1998 (84.), TAK 2017 (7.)

Strasszer – Vitál-kastély

Vámpusztá

Szabadon álló, földszintes, téglalap alaprajzú, hosszan elnyúló épület. • Vámpusztát 1650-ben szereztek meg a zichi és vásónkeői Zichy grófok, legnagyobb Fejér megyei birtokaikkal együtt. Később többször adták bérbe a területet. 1863-ban Vámpusztát gróf Zichy Ede, 1898-ban Zichy Ödön birtokolta. A terület tulajdonosaként 1907-ben már Strasszer Vilmost tüntették fel, a kastélyt ekkoriban építtethette historizáló stílusban, Hübner Jenő tervei szerint. A Nagyatádi-féle földreform során a birtok 2355 katasztrális holdat tett ki, az uradalomban Strasszer Vilmos és Strasszer Róbertné elsősorban állattenyésztéssel foglalkoztak. A kastélyt hatalmas park övezte, gesztenyefákkal, rózsakerttel, ligetekkel és tenispályával. Az 1930-as években az angol-amerikai érdekeltségű Vacuum Oil Company Rt. vásárolta meg a gazdaságot, amelyet Vitál Sándor intéző vezetett. Mivel ő a kastélyban lakott, az épületet ma is Vitál-kastélynak nevezik. A birtokösszeírás szerint ekkor a kastély mellett két tiszti lakás, tizenkét cselédlakás, kilenc istálló, két magtár és két műhelyépület volt a majorban. Az Rt. ménest, tehenészetet és virágkertészetet működtetett Vámpusztán, valamint a szőlő- és bortermelés is komoly szerepet játszott a gazdaságban. A kastély 1945 után egy vállalaté lett, majd állami gazdasági használatba került. Az ÁG irodákat, állatorvosi és főmérnöki lakást, valamint üzemi konyhát helyezett el az épületben. Később egy termelőszövetkezet kapta meg, a kastély állapota ekkor kezdett el leromlani. A privatizáció során az épült magántulajdonba került, de sorsát illetően ez sem jelentett előrelépést, egyre romosabb állapotba került. Egykori parkja szintén teljesen tönkrement. • Főhomlokzatán középen erősen előrelépő, eredetileg 2 pillér és 2 oszlop által tartott mellvédes középrész húzódik, felette törtvonalú oromzattal, amelyen kartusszerű dísz látható. A két enyhén

előrelépő sarokrizalitot manzárdtető fedí. A hátsó homlokzaton 9 félköríves nyílású, tornácszerű rész húzódik. Az épület igen gazdag historizáló homlokzati díszítést kapott. A falak sávozottak, a felső rész vakolattükrös. Műemlék.

TAK 2017 (7., 14.), VIRÁG 2005 (75-76.)

I. világháború emlékmű

A református templom előtt álló, a háborúban elesettek neveit tartalmazó csonka obeliszket 1923. június 24-én avatták fel. Felirata: Vándor ha itt jársz és látod e jelet, / A kebledet szent ihlet töltse meg. / Mert szent e hely mint Isten temploma, / Hol méltán hangzik el buzgó ima! / Hősök emlékére ez a szent jel itt, / Kiknek példája oktat és hevít / Szerették és védték magyarok honát, / Mondj áldást Rájuk és úgy menj tovább!

II. világháborús emlékmű

A polgármesteri hivatal előtt álló alkotás avatási ideje ismeretlen. Lépcsős talapzaton áll, alsó részén kaptak helyet a hősi halottak névsorát tartalmazó táblák, középső részén a magyar állami címer, fölötte az 1941-es, alatta az 1945-ös évszámmal. Teteje ívesen legömbölyített. Felirata: A harcot, amelyet őseink vívtak, / békévé oldja az emlékezés. (József Attila: A Dunánál).

Felhasznált irodalom

ENTZ – SISA 1998	Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
TAK 2017	Településképi arculati kézikönyv, 2017.
VIRÁG 2005	Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.